

De Rol van Persoonskenmerken van Jongens bij hun Leefklimaatbeleving in een
Justitiële Jeugdinstelling

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Naam: Ellen Permentier

Studentnummer: 4212940

Thesis begeleider: Dr. Tom Frijns

Tweede beoordelaar: Dr. Jolien van der Graaff

Datum: 15 juni 2014

Opdrachtgever: Dhr. Jaap Nagtegaal, JJI De Hunnerberg

Voorwoord

Deze thesis is onderdeel van mijn master Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht. Het onderzoek is gefocust op de rol van persoonskenmerken bij de leefklimaatbeleving van jongeren in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI). In september 2013 ben ik gestart met een onderzoek naar het leefklimaat binnen JJI De Hunnerberg in het kader van mijn afstuderen voor de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Omdat het een fantastische ervaring was om binnen een JJI het onderzoek uit te voeren, heb ik ervoor gekozen om het onderzoek voor mijn masterthesis ook binnen de Hunnerberg te doen. Het is ontzettend interessant om te ervaren hoe het er binnen een JJI aan toe gaat, om zelf even te mogen proeven van de sfeer en contact te hebben met de jongeren, hulpverleners en andere medewerkers. Ook aan dit onderzoek heb ik met veel plezier gewerkt. Voor de totstandkoming van deze thesis zou ik graag Jaap Nagtegaal en Tom Frijns willen bedanken voor hun hulp en steun.

Ellen Permentier – Utrecht, juni 2014

Samenvatting

In dit onderzoek is nagegaan of persoonskenmerken van jongens in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI) een rol spelen bij hun leefklimaatbeleving in de instelling. Socio-demografische kenmerken, de aanwezigheid van individuele risicofactoren en psychopathische persoonlijkheidskenmerken staan centraal. De steekproef bestond uit 91 jongens die in JJI De Hunnerberg verbleven. Om de leefklimaatbeleving te bepalen, is het Prison Group Climate Instrument (PGCI) gebruikt. Leefklimaat wordt gemeten aan de hand van vier subschalen, namelijk steun, groei, sfeer en repressie. Door middel van dossieranalyse zijn de gegevens met betrekking tot de persoonskenmerken verkregen. Ten aanzien van de socio-demografische gegevens is gebleken dat leeftijd en religie een rol spelen bij de leefklimaatbeleving. Daarnaast zijn verbanden gevonden tussen de leefklimaatbeleving en drie individuele risicofactoren, namelijk problematisch middelengebruik, negatieve opvattingen en gebrek aan empathie en berouw. Ten slotte is uit de analyses naar voren gekomen dat de aanwezigheid van psychopathische kenmerken samenhangt met de leefklimaatbeleving in de instelling. Geconcludeerd kan worden dat persoonskenmerken een rol spelen bij de beleving van het leefklimaat binnen een JJI. Vervolgonderzoek zal meer specifieke informatie moeten opleveren over de verbanden.

Abstract

This study examined the relationship between individual characteristics of boys in a youth correctional facility and their perception of the living group climate. Socio-demographic characteristics, individual risk factors and psychopathic personality traits are central to the report. The sample consisted of 91 boys, who stayed in youth correctional facility De Hunnerberg. To determine the perception of the living group climate the Prison Group Climate Instrument (PGCI) is used. Living group climate is measured in the basis of four subscales, namely support, growth, atmosphere and repression. The individual characteristics were obtained through analysis of client files. With regard to the socio-demographic characteristics it is evident that age and religion play a role in the living group climate. Furthermore, associations between the perception of the living group climate and three individual risk factors were found, namely problematic substance use, negative attitudes and low empathy and remorse. Lastly, the analyzes revealed that the presence of psychopathic traits are associated with the perception of the living group climate. It can be concluded that individual characteristics play a role in the living group climate in a youth correctional facility. Further research is necessary for more specific information about these relations.

De Rol van Persoonskenmerken van Jongens bij hun Leefklimaatbeleving in een Justitiële Jeugdinstelling

Volgens de Dienst Justitiële Inrichtingen (2013) verbleven in 2012 ruim 1900 jeugdigen, van 12 tot en met 24 jaar, in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI). Zij worden verdacht van een delict, zijn reeds veroordeeld voor een delict of hebben een maatregel Plaatsing in Jeugdinstelling (PIJ). Het opsluiten van jeugdige delinquenten in onze samenleving dient als straf, afschrikking en rehabilitatie (van der Helm & Hanrath, 2012). Echter, de langetermijneffecten van deze interventies zijn nog niet veelbelovend (Parhar, Wormith, Derkzen, & Beauregard, 2008). Meer dan de helft van de jeugddelinquenten recidiveert binnen twee jaar na de detentie (Wartna et al., 2011). Volgens sommige onderzoekers is het ontbreken van een positief behandelresultaat toe te schrijven aan het tekortschietend leefklimaat in de instellingen (van der Helm, Beunk, Stams, & van der Laan, 2014). De beleving van vrijheidsbeneming van de jeugddelinquenten en hun gedrag binnen de JJI krijgen mede hierdoor steeds meer aandacht (van der Laan & Eichelsheim, 2013). Het uitgangspunt is dat de beleving van het leefklimaat in de JJI invloed heeft op zowel de veiligheid binnen de instelling als de effectiviteit van de sanctie, en daarmee op de recidive.

In een onderzoek naar de factoren die van invloed zijn op deze leefklimaatbeleving is gebleken dat de eigenschappen van de jongere voor een belangrijk deel de variantie van de perceptie van het leefklimaat verklaren (Nagtegaal, van der Helm, & Stams, 2014). De specifieke achtergrondkenmerken en karaktereigenschappen van de jongeren lijken dus te leiden tot verschillende reacties van jongeren op de vrijheidsbeneming.

Bovenstaande is in overeenstemming met het importmodel van Irwin en Cressey (1962). Zij verklaren de wijze waarop gedetineerden omgaan met de vrijheidsbeneming aan de hand van individuele kenmerken. Het uitgangspunt is dat de gedetineerden de risicofactoren uit hun dagelijkse leven meenemen in de gesloten setting (Adams, 1992). Ook

meer recente studies tonen aan dat importkenmerken invloed hebben op de wijze waarop personen zich aanpassen aan de vrijheidsbeneming (Cesaroni & Peterson-Badali, 2010; Gover, Mackenzie, & Armstrong, 2000). In het huidige onderzoek wordt de rol van socio-demografische kenmerken, de aanwezigheid van individuele risicofactoren en psychopathische persoonlijkheidstrekken van de jongeren bij hun leefklimaatbeleving binnen de inrichting onderzocht.

Leefklimaat

In het leefklimaatonderzoek binnen residentiële jeugdinrichtingen wordt onderscheid gemaakt tussen een gesloten, repressief leefklimaat en een open, therapeutisch leefklimaat (van der Helm & Hanrath, 2012). Een open leefklimaat duidt op een gestructureerde, veilige en therapeutische omgeving. In een dergelijk leefklimaat is veel ondersteuning, zijn er mogelijkheden om te groeien en is er een balans tussen flexibiliteit en controle die voor een goede sfeer zorgt (van der Helm, Stams, & van der Laan, 2011). Een gesloten leefklimaat kenmerkt zich daarentegen door weinig ondersteuning van medewerkers, minimale mogelijkheden voor groei, een negatieve sfeer en veel repressie. In een dergelijk leefklimaat is er een onevenwichtige machtsbalans, een gebrek aan wederzijds respect en ligt de nadruk op straffen regels (van der Helm et al., 2011).

De kwaliteit van het leefklimaat binnen de JJI wordt gemeten met het Prison Group Climate Instrument (PGCI; van der Helm et al., 2011). Deze onderscheidt vier elementen van het leefklimaat, namelijk ondersteuning, groei, repressie en sfeer. Steun staat voor ondersteuning en responsiviteit van de groepsleiders. De beleving van ondersteuning wordt gebaseerd op positieve relaties tussen jongeren en de medewerkers, en responsiviteit verwijst naar de reactie van groepsleiders op de speciale behoeften van de jongeren (van der Helm, Klapwijk, Stams, & van der Laan, 2009). Groei duidt op zingeving van het verblijf, de mogelijkheden voor de jongeren om te leren en de mate van toekomstperspectief. Repressie

verwijst naar de mate en eerlijkheid van controle, de hoeveelheid regels en de handhaving ervan, de aanwezigheid van privacy en verveling onder de jongeren (van der Helm et al., 2009). Ten slotte duidt sfeer de mate waarin structuur, veiligheid en vertrouwen tussen jongeren gekoesterd wordt, waarbij zowel de fysieke als sociale omgeving binnen de JJI belangrijk zijn (van der Helm et al., 2009).

Socio-demografische Kenmerken

Gebleken is dat socio-demografische kenmerken van jongeren invloed hebben op de aanpassing aan de vrijheidsbeneming (Eichelsheim & van der Laan, 2011; Gover et al., 2000; Tewksbury, Connor, & Denney, 2014) en daarnaast op het gedrag in de instelling, in het bijzonder op gewelddadig gedrag (Griffin & Hepburn, 2006).

Leeftijd is de belangrijkste indicator voor zowel gewelddadig als regelovertrekend gedrag binnen een gesloten setting (Tewksbury et al., 2014). Studies met betrekking tot jeugdige delinquenten tonen consistent aan dat leeftijd sterk en negatief gerelateerd is aan regelovertrekend gedrag. Jongere delinquenten beschikken daarnaast over minder adequate copingstijlen in vergelijking met jongvolwassenen (Ireland, Boustead, & Ireland, 2005) en kunnen minder goed omgaan met de vrijheidsbenemende situatie (Gover et al., 2000). Op basis van deze literatuur wordt in het huidige onderzoek verwacht dat leeftijd positief samenhangt de open-leefklimaat-elementen ondersteuning, groei en sfeer, en negatief met repressie.

Ten aanzien van etniciteit zijn de onderzoeksresultaten minder eenduidig, deze variëren van geen tot grote verschillen tussen de etnische groepen (Eichelsheim & van der Laan, 2011; Griffin & Hepburn, 2006; Tewksbury et al., 2014). Tewksbury en collega's (2014) vinden geen significante verschillen voor etniciteit ten aanzien van gewelddadig en regelovertrekend gedrag. Eichelsheim en van der Laan (2011) daarentegen vinden wel verschillen tussen etnische groepen in de aanpassing aan de vrijheidsbeneming. Autochtone

delinquenten hebben meer psychosociale problemen dan allochtone delinquenten. Tevens komt naar voren dat Nederlandse jongeren het plegen van delicten minder verkeerd vinden dan jongeren van allochtone herkomst (Eichelsheim & van der Laan, 2011). Op basis van het bovenstaande wordt in het onderhavige onderzoek een verband tussen etniciteit en de leefklimaatbeleving verwacht. Echter, over de richting van dit verband bestaat geen eenduidigheid.

Er is nog maar weinig onderzoek gedaan naar verbanden tussen religie en de aanpassing van de jeugddelinquenten aan de vrijheidsbeneming. Uit het onderzoek van Clear en collega's (1992) is wel gebleken dat religie op twee manieren kan helpen bij het aanpassen aan het leven binnen de gevangenis. Ten eerste kan religie emotionele ondersteuning leveren. Religieuze gevangenen zijn minder gevoelig voor persoonlijke bedreiging en doelloosheid in de gevangenis (Clear et al., 1992). Ten tweede, kan religie een ondersteunende omgeving bieden, die helpt bij het vermijden van moeilijkheden in de gevangenis. Daarnaast kan religie volgens Johnson, Larson en Pitts (2006) bijdragen aan een gedrags- en sociale verandering. Religie verzet zich namelijk tegen antisociale waarden, benadrukt verantwoording en verantwoordelijkheid, verandert de cognitieve benaderingen van conflicten en biedt sociale steun en vaardigheden door middel van interactie met religieuze mensen en gemeenschappen (Johnson et al., 2006). In het huidige onderzoek wordt verwacht dat religieuze jongeren het leefklimaat meer open en minder repressief ervaren dan niet-religieuze jongeren. Over de verschillen tussen de religieuze groeperingen ten aanzien van hun leefklimaatbeleving kan op basis van de literatuur nog geen hypothese worden opgesteld.

Individuele Risicofactoren

Stress en geringe copingsvaardigheden. Of een ervaring als stressvol wordt ervaren of niet en welke reacties daarop volgen, is afhankelijk van de wijze waarop iemand deze ervaring beoordeelt en daar vervolgens cognitief, emotioneel en gedragsmatig mee omgaat

(Mohino, Kirchner, & Forns, 2004). Een inadequate copingstijl, die wordt gekenmerkt door een emotionele of vermijdende probleemoplossingsstijl, bemoeilijkt de psychische aanpassing aan stressvolle situaties, zoals een vrijheidsbeneming. Een dergelijke copingstijl gaat veelal samen met meer onveiligheidsgevoelens bij gedetineerden (Ireland, Brown, & Ballarini, 2006).

Problemen met middelengebruik. In een onderzoek naar middelengebruik bij jongens in een JJI wordt geconcludeerd dat het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en drugs onder deze jongens zeer problematisch is (Kepper et al., 2009). Gebleken is dat middelengebruik invloed heeft op de manier waarop jeugddelinquenten zich aanpassen aan de vrijheidsbeneming (Cesaroni & Peterson-Badali, 2010) en bijdraagt aan antisociaal gedrag binnen de instelling (Ashkar & Kenny, 2008). Bovenstaande wordt bevestigd door Gover en collega's (2000). De aanwezigheid van alcoholafhankelijkheid blijkt een voorspeller voor misdragingen binnen een inrichting. Tevens is gebleken dat delinquenten die veelvuldig alcohol en/of drugs gebruiken vaker recidiveren (Kepper et al., 2009)

Gebrekkige morele ontwikkeling. Een gebrekkige morele ontwikkeling komt onder meer tot uiting in positieve opvattingen over delinquent of antisociaal gedrag in het algemeen, of over het eigen delinquent gedrag (Stams et al., 2006). Daarnaast kan het ontbreken van schuld-, spijt- of schaamtegevoelens ook wijzen op gebrekkige morele ontwikkeling. Een gebrekkige morele ontwikkeling wordt gezien als een risicofactor voor antisociaal gedrag (Stams et al., 2006) en recidive (van Vugt et al., 2011). Tevens is een gebrekkige morele ontwikkeling gerelateerd aan crimineel gedrag binnen de JJI (Eichelsheim & van der Laan, 2011).

Omgaan met boosheid. Jeugddelinquenten kunnen over het algemeen niet goed omgaan met hun boosheid. Zij onderdrukken hun boosheid of uiten deze op een verbale dan wel fysieke manier (Ferrer et al., 2010). Het frequent en inadequaats uiten van boosheid duidt

op een slechte aanpassing aan de vrijheidsbeneming (Cornell, Peterson, & Richards, 1999). Een hoge mate van boosheid veroorzaakt agressief gedrag, dat overmatig en ongepast is. Ten aanzien van jeugddelinquenten is boosheid gerelateerd aan attributiestijlen, type delict, traumatische gebeurtenissen, provocatie en agressie (Ferrer et al., 2010).

Risikant gedrag en impulsiviteit. Jeugddelinquenten vertonen vaak riskant en impulsief gedrag. Volgens Hasking (2007) is dit een sterke voorspeller voor agressie binnen gesloten instelling. Gebleken is dat impulsieve jongeren zich over het algemeen slechter aanpassen aan de residentiële instelling, meer suïcidaal gedrag vertonen en slechter functioneren op psychosociaal gebied (Taylor, Kemper, Loney, & Kistner, 2006). Tevens komt naar voren dat de constructen van zelfcontrole, waaronder riskant gedrag en impulsiviteit, gerelateerd zijn aan misdragingen in de gevangenis (DeLisi et al., 2010).

In de huidige studie wordt voor alle bovengenoemde risicofactoren wordt verwacht dat zij negatief gerelateerd zijn aan de open-leefklimaat-elementen en positief gerelateerd aan de aan de beleving van repressie.

Psychopathische Persoonlijkheidstrekken.

Psychopathie is een persoonlijkheidsstoornis die gekenmerkt wordt door een antisociale, impulsieve levensstijl en een kille, egocentrische en manipulerende omgang met anderen (Neumann, Kosson, Forth, & Hare, 2006). Tevens is er sprake van oppervlakkige emoties en een gebrek aan schuldgevoelens en empathie. Personen met deze diagnose zijn onverantwoordelijk, steeds op zoek naar spanning, ervaren problemen in het aangaan van langdurige affectieve relaties en is er sprake van oppervlakkige charme (Cleckley, 1976).

Gebleken is dat de aanwezigheid van psychopathische persoonlijkheidstrekken een voorspeller is voor verschillende vormen van ongepast gedrag, zoals fysiek en verbaal geweld, bedreiging en regels overtreden, binnen JJI's (Das, 2008). Daarnaast hebben jongeren met dergelijke trekken meer problemen met de aanpassing aan de detentie dan personen

waarbij deze problematiek afwezig is (Adams, 1992).

In de huidige studie wordt verwacht een verband te vinden tussen de aanwezigheid van psychopathische trekken en de leefklimaatbeleving. De hypothese is dat jongeren met psychopathische kenmerken het leefklimaat als minder open en meer repressief ervaren dan jongeren zonder psychopathische kenmerken.

In dit onderzoek wordt getoetst of de bovenstaande persoonskenmerken samenhangen met het open leefklimaat, gemeten als groei, steun en sfeer, en met het repressief leefklimaat. Binnen het onderzoek staan socio-demografische kenmerken, de aanwezigheid van individuele risicofactoren en psychopathische persoonlijkheidstrekken centraal. Op basis van de importtheorie van Irwin en Cressey (1962) is de verwachting dat deze persoonskenmerken samenhangen met de leefklimaatbeleving binnen de JJI.

Methode

Respondenten

Het onderzoek is uitgevoerd in de JJI De Hunnerberg, te Nijmegen. De steekproef bestond uit 91 jongens, in de leeftijd van 14 tot en met 23 jaar, met een gemiddelde van 18.1 jaar ($SD = 1.8$). In totaal waren 44 jongeren autochtoon en 47 allochtoon. Van de 91 jongens, had 45% een PIJ-maatregel gekregen, zat 13% in jeugddetentie en was 42% preventief gehecht. Er is gebruik gemaakt van een selecte steekproef. De jongens werden persoonlijk gevraagd om in het onderzoek te participeren en deelname was vrijwillig.

Meetinstrumenten

Leefklimaat. Leefklimaat is gemeten aan de hand van de Prison Group Climate Instrument (PGCI; Van der Helm, Stams, & van der Laan, 2011). De PGCI bestaat uit vier schalen en 36 items op een Likertschaal met vijf keuzemogelijkheden van 1 = 'Helemaal niet van toepassing' tot 5 = 'Helemaal wel van toepassing'. Elk item hoort bij één van de vier schalen van het leefklimaat. De subschaal steun (12 items) beoordeelt de mate van

ondersteuning en responsiviteit van de groepswerker op de specifieke behoeften van de jongeren. Aandacht geven aan de jongeren, klachten serieus nemen, respect, en vertrouwen zijn belangrijke kenmerken van ondersteuning. Een voorbeeld van een item op de schaal ondersteuning is “De groepswerker behandelt mij met respect”. De subschaal groei (acht items) beoordeelt de mogelijkheden om te leren en de mate van toekomstperspectief, en betekenis geven aan het verblijf in de JJI. Een voorbeeld van een groei-item is “Ik leer hier hoe ik buiten weer aan de slag kan”. De subschaal repressie (negen items) beoordeelt de strengheid en controle, de regels en flexibiliteit op de groep. Een voorbeeld van een repressie-item is “Je moet altijd overal toestemming voor vragen”. De subschaal sfeer (zeven items) beoordeelt de omgang, de mate van veiligheid en vertrouwen tussen de jongeren. Een voorbeeld van een sfeer-item is “We vertrouwen elkaar hier”.

Voor dit onderzoek zijn de subschalen ‘ondersteuning’ ($\alpha = .92$), ‘groei’ ($\alpha = .92$) en ‘sfeer’ ($\alpha = .81$) samengevoegd en vormen de ‘open’- leefklimaatschaal ($\alpha = .95$). De subschaal ‘repressie’ vormt de ‘repressieve’ leefklimaatschaal ($\alpha = .78$). De betrouwbaarheid van beide schalen in deze studie is goed.

Socio-demografische Kenmerken. De gegevens met betrekking tot leeftijd, etniciteit en religie zijn aan de hand van dossieronderzoek verkregen. In de JJI wordt gewerkt met een digitaal volgsysteem, Jeugd Volgsysteem (JVS), waar dergelijke gegevens terug te vinden zijn. Ten aanzien van de variabele leeftijd is gekeken naar de leeftijd van de jongens op het moment van de meting. Voor de variabelen etniciteit en religie zijn categorieën gemaakt. Etniciteit is onderverdeeld in autochtoon en allochtoon. Wanneer ten minste één van de ouders in het buitenland geboren is, wordt de jongere allochtoon genoemd. Zijn beide ouders en de jongere in Nederland geboren, valt de jongere onder de categorie autochtoon. De variabele religie heeft drie categorieën, namelijk geen religie, islam en christendom. Andere

religies zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten, daar deze aantallen te klein waren om mee te nemen.

Individuele Risicofactoren. De aanwezigheid van individuele risicofactoren is gemeten aan de hand van de gegevens uit de Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY; Nederlands Jeugdinstituut, 2006). Deze wordt bij de meeste jongeren door een gedragswetenschapper van de JJI afgenomen. De SAVRY een risicotaxatie-instrument om het geweldsrisico bij adolescenten te kunnen bepalen. De risicofactoren van de SAVRY worden gecodeerd op een schaal van drie niveaus (laag, matig en hoog). De volgende zes risicofactoren zijn in het huidige onderzoek meegenomen: ervaren stress en geringe copingsvaardigheden, problematisch middelengebruik, negatieve opvattingen, gebrek aan empathie en berouw, riskant gedrag en impulsiviteit, en ten slotte problemen met het hanteren van boosheid.

Psychopathische Persoonlijkheidstrekken. Gegevens ten aanzien van psychopathische trekken zijn verkregen uit de psychologische en/of psychiatrische onderzoeksrapporten. Om consequent te beoordelen of er sprake is van dergelijke kenmerken, is enkel gekeken naar een diagnose volgens de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM). In het huidige onderzoek is er sprake van psychopathische trekken, wanneer deze worden genoemd op ASII. Wanneer hier geen meldingen over worden gedaan, zijn deze persoonlijkheidstrekken dus afwezig.

Procedure

De data voor dit onderzoek zijn afkomstig van een landelijk lopend onderzoek naar het leefklimaat in residentiële instellingen voor jeugdzorg en justitiële jeugdzorg. JJI De Hunnerberg is sinds 2012 betrokken bij dit onderzoek. Het huidige leefklimaatonderzoek was gericht op jongens tussen 12 en 24 jaar, die in JJI De Hunnerberg verblijven. Het onderzoek is kwantitatief. Aan de hand van vragenlijsten hebben de jongeren met cijfers aangegeven hoe

zij het leefklimaat beleven. In het kader van privacy zijn alle namen van de vragenlijsten verwijderd en hebben zij een code gekregen in SPSS. Sommige respondenten hebben meerdere keren een vragenlijst ingevuld. In het onderhavige onderzoek worden uitsluitend de meest recente meting van elke jongere meegenomen. Daarnaast heeft het onderzoek een exploratief karakter waarmee verbanden tussen leefklimaatbeleving en persoonskenmerken worden onderzocht.

Analyses

De verschillende onderzoeksgegevens zijn geanalyseerd met SPSS statistics 20. Voorafgaand aan alle analyses zijn de assumpties van normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit gecontroleerd. Allereerst is gekeken naar de samenhang tussen de socio-demografische gegevens en de leefklimaatschalen. Voor leeftijd is dit onderzocht aan de hand van Pearson's r , voor etniciteit is een t-test uitgevoerd en voor religie is gebruik gemaakt van een ANOVA. Om het verband tussen middelengebruik en de leefklimaatschalen te onderzoeken is eveneens een ANOVA uitgevoerd. De verbanden tussen de overige individuele risicofactoren en de leefklimaatschalen zijn geanalyseerd aan de hand van de Kruskal-Wallis One-Way ANOVA, omdat niet werd voldaan aan de assumpties voor een reguliere ANOVA. Ten slotte is door middel van een t -test onderzocht of de leefklimaatcores tussen de jongeren met en zonder psychopathische kenmerken significant verschillen.

Resultaten

Hieronder worden de resultaten van de bovengenoemde analyses beschreven. In Tabel 1 zijn de descriptieve statistieken van de leefklimaatcores weergegeven.

Socio-demografische Kenmerken

Het verband tussen leeftijd en de beleving van een repressief leefklimaat is positief en klein tot medium, $r(89) = .20$, $p = .026$. Ten aanzien van het open leefklimaat, $r(89) = -.06$, p

= .286 en de afzonderlijke subschalen steun, $r(89) = -.13$, $p = .109$, groei, $r(89) = .02$, $p = .441$ en sfeer, $r(89) = -.06$, $p = .289$, zijn geen verbanden gevonden.

Er bleken geen significante verschillen te zijn tussen de gemiddelde leefklimaatcores van de autochtone en allochtone jongeren in de JJI (Tabel 2).

Noch voor de open-leefklimaat-schaal, noch voor de repressieve leefklimaat-schaal bleek een verband met religie. Echter, ten aanzien van de subschaal groei is wel een verschil gevonden. Post hoc analyses met Turkey's HSD laten zien dat niet-religieuze jongeren hoger scoren op de subschaal groei dan Islamitische jongeren. Opvallend is dat geen verschillen gevonden zijn tussen de christelijke jongeren en de beide andere groepen (Tabel 3).

Individuele Risicofactoren

Uit de analyses komt naar voren dat er een verband bestaat tussen de leefklimaatbeleving en risicofactor 'problematisch middelengebruik'. De ANOVA was significant voor de open-leefklimaat-schaal $F(2, 54) = 3.21$, $p = .048$, $\eta^2 = .106$, maar niet voor de repressieve leefklimaat-schaal $F(2, 54) = 2.30$, $p = .11$, $\eta^2 = .079$. Post hoc analyses met Turkey's HSD ($\alpha = .05$) hebben aangetoond dat jongeren met een laag risico ($M = 3.56$, $SD = .95$) hoger scoren op de open-leefklimaat-schaal, dan jongeren met een matig risico ($M = 2.83$, $SD = .91$). Wanneer gekeken wordt naar de afzonderlijke subschalen van de open-leefklimaat-schaal, is de ANOVA uitsluitend voor de subschaal steun significant $F(2, 54) = 4.31$, $p = .018$, $\eta^2 = .138$. De post hoc analyses met Turkey's HSD ($\alpha = .05$) hebben ook voor deze variabele aangetoond dat jongeren met een laag risico ($M = 3.60$, $SD = .99$) hoger scoren op de subschaal steun dan jongeren met een matig risico ($M = 2.69$, $SD = .96$).

Voor de overige individuele risicofactoren is gebruik gemaakt van de Kruskal-Wallis ANOVA. Uit deze analyses zijn significante resultaten gevonden voor de variabele 'negatieve opvattingen' en subschaal steun $H = 6.58$, $df = 2$, $N = 56$, $p = .037$, Cohen's $f = .369$. Uit de Mann-Whitney U test is gebleken dat jongeren met een laag risico ($Mean Rank = 16.81$, $n =$

13) significant hoger scoren op subschaal steun dan jongeren met hoog risico (*Mean Rank* = 10.19, $n = 13$), $U = 41.50$, $z = -2.21$ (corrected for ties), $p = .027$. Het effect kan worden beoordeeld als medium tot groot ($r = .43$). Daarnaast is naar voren gekomen dat jongeren met een matig risico (*Mean Rank* = 24.92, $n = 30$) significant hoger scoren op deze subschaal dan jongeren met hoog risico (*Mean Rank* = 15.27, $n = 13$), $U = 107.50$, $z = -2.32$ (corrected for ties), $p = .021$. Het effect kan worden beoordeeld als medium ($r = .35$).

Ten slotte is uit de Kruskal-Wallis ANOVA gebleken dat er significante verschillen zijn voor de variabele 'gebrek aan empathie en berouw' en de subschaal sfeer $H = 6.89$, $df = 2$, $N = 56$, $p = .032$, Cohen's $f = .378$. Uit de Mann-Whitney U test is gebleken dat jongeren met een laag risico (*Mean Rank* = 28.38, $n = 8$) significant hoger scoren op subschaal sfeer dan jongeren met hoog risico (*Mean Rank* = 17.13, $n = 30$), $U = 49.00$, $z = -2.56$ (corrected for ties), $p = .011$. Het effect kan worden beoordeeld als medium tot groot ($r = .42$).

Aanwezigheid van psychopathische trekken

De aanwezigheid van psychopathische trekken bleek samen te hangen met leefklimaatbeleving, maar alleen voor de subschaal groei. Jongeren zonder psychopathische persoonlijkheidstrekken scoorden hoger op de subschaal groei dan jongeren met deze trekken (Tabel 4).

Conclusie en Discussie

Dit onderzoek diende ervoor om inzicht te krijgen in de individuele persoonskenmerken die mogelijk een rol spelen bij de leefklimaatbeleving van jongeren in een JJI. In dit onderzoek stonden socio-demografische kenmerken, de aanwezigheid van individuele risicofactoren en psychopathie centraal.

Ten eerste zijn de verbanden tussen socio-demografische kenmerken (leeftijd, etniciteit en religie) en de leefklimaat schalen onderzocht. Verwacht werd dat leeftijd positief gerelateerd zou zijn aan de open-leefklimaat elementen en negatief gerelateerd aan repressie.

Echter, er is geen verband gevonden tussen leeftijd en de open-leefklimaat-elementen. In tegenstelling tot de literatuur is wel een positief, weliswaar klein tot medium, verband gevonden tussen leeftijd en repressie. Dat betekent dat jongeren meer repressie ervaren naarmate ze ouder zijn. Repressie verwijst naar de mate en eerlijkheid van controle, de hoeveelheid regels en de handhaving ervan, de aanwezigheid van privacy en verveling onder de jongeren (van der Helm et al., 2011). Een mogelijke verklaring voor deze tegenstrijdige bevindingen is dat factoren die beschreven worden in eerder onderzoek, zoals 'vrijheidsbeneming', 'regelovertrekend gedrag' en 'copingstijlen', onvoldoende samenhangen met de 'open-leefklimaat-elementen' en 'repressie'. Daarentegen wordt de adolescentieperiode gekenmerkt door het verkennen en overschrijden van grenzen, waarmee jongeren dus ook grenzen van anderen kunnen overschrijden. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat zij vaker 'gecorrigeerd' moeten worden dan jongere jeugddelinquenten waardoor ze wellicht meer repressie ervaren.

Voor de tweede factor, etniciteit, is geen verschil gevonden in de leefklimaatbeleving. In tegenstelling tot andere onderzoeken is in het huidige onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen verschillende allochtone groeperingen. Mogelijk heeft dit invloed gehad op de resultaten, want opvallend is dat wel een significant verband gevonden is voor de variabele religie. Gebleken is dat islamitische jongeren minder groei ervaren dan niet-religieuze jongeren. Daarentegen is geen verschil gevonden tussen de christelijke jongeren en de andere twee groepen. Deze bevindingen zijn niet in overeenstemming met de besproken literatuur. Verwacht werd dat religieuze jongeren juist meer groei zouden ervaren. Voor de bevindingen zijn meerdere verklaringen te geven. Ten eerste is in het onderzoek niet nagegaan in hoeverre religieuze jongeren daadwerkelijk praktiserend zijn en hoeveel waarde zij aan hun religie hechten. De mogelijkheid bestaat dat jongeren aangegeven hebben christelijk te zijn, maar dat zij weinig belang hechten aan het geloof. Dit kan ertoe geleid hebben dat praktiserende en

niet-praktiserende jongeren in dezelfde groep terecht zijn gekomen, waardoor de resultaten een vertekend beeld van de werkelijkheid geven. Ten tweede is het mogelijk dat islamitische jongeren andere waarden belangrijk vinden en een andere toekomstvisie voor ogen hebben. Wanneer deze jongeren geen aansluiting vinden bij hulpverleners en/of leeftijdsgenoten binnen de JJI is het aannemelijk dat zij minder mogelijkheden ervaren om te leren, minder hoop hebben voor de toekomst en moeite ervaren met het geven van betekenis aan hun verblijf in de JJI. Ten slotte kunnen ook andere factoren het verschil verklaren, bijvoorbeeld de maatschappelijke positie en socio-economische status van islamitische jongeren.

Ten aanzien van de individuele risicofactoren zijn ook enkele significante verbanden gevonden. Gebleken is dat problematisch middelengebruik samenhangt met de openleefklimaatschaal. Jongeren met een laag risico hebben een meer open leefklimaatbeleving dan jongeren waarvan het risico als matig wordt beoordeeld. Tevens ervaren jongeren met een laag risico ook meer steun dan de jongeren met een matig risico. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de literatuur. Dit bevestigt dat het gebruik van middelen invloed heeft op de manier waarop jeugddelinquenten zich aanpassen aan de vrijheidsbeneming (Cesaroni & Peterson-Badali, 2010). Wanneer er sprake is van middelgebruik en/of -misbruik is het aannemelijk dat jongeren door het gemis van middelen het leefklimaat minder open ervaren. Tijdens hun verblijf mogen geen middelen worden gebruikt en hier wordt dan ook streng op gecontroleerd. Wanneer uit urinecontroles blijkt dat een jongere toch middelen heeft gebruikt, volgt meteen een sanctie. Dit kan tot gevolg hebben dat de jongere zijn relatie met de hulpverleners minder positief beoordeelt en zich minder gesteund voelt.

Daarnaast werd verwacht de morele ontwikkeling een rol speelt bij de leefklimaatbeleving. Een gebrekkige morele ontwikkeling komt onder meer tot uiting in negatieve opvattingen, dat wil zeggen dat jongeren positief tegenover delinquent en antisociaal gedrag staan (Stams et al., 2006). Naast het hebben van negatieve opvattingen, kan

een gebrek aan empathie en berouw ook wijzen op een gebrekkige morele ontwikkeling (Stams et al., 2006). Uit de analyses komt naar voren dat ‘negatieve opvattingen’ samenhangt met de subschaal steun. Jongeren met een laag of matig risico ervaren significant meer steun binnen de JJI dan jongeren met een hoog risico. Dit is in overeenstemming met de literatuur. Jongeren die delinquent en antisociaal gedrag goedkeuren en/of bagatelliseren zullen hier wellicht vaker door hulpverleners op aan worden gesproken, wat een positieve relatie tussen jongere en hulpverlener in de weg kan staan. In het huidige onderzoek is ook gebleken dat de variabele ‘gebrek aan empathie en berouw’ samenhangt met de subschaal sfeer. Jongeren met een laag risico ervaren een positievere sfeer dan jongeren met een hoog risico.

Voor de andere onderzochte risicofactoren zijn geen significante resultaten naar voren gekomen. Ten aanzien van bovenstaande bevindingen moet worden opgemerkt dat de groepen veelal niet evenredig verdeeld waren, wat van invloed kan zijn op de resultaten. Voor de individuele risicofactoren, met uitzondering van middelengebruik, is dan ook geen reguliere ANOVA gebruikt, maar een Kruskal-Wallis ANOVA, waardoor de resultaten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden. Desalniettemin is het wel aannemelijk dat de aanwezigheid van individuele risicofactoren een negatieve rol spelen bij de leefklimaatbeleving van de jongeren.

Ten slotte is een significant resultaat gevonden ten aanzien van de aanwezigheid van psychopathie en de subschaal ‘groei’. Jongeren waarbij psychopathische trekken afwezig zijn, ervaren meer groei dan jongeren met deze trekken. Dit is in overeenstemming met de literatuur. Jongeren met psychopathische persoonskenmerken ervaren meer problemen met de aanpassing aan de detentiesituatie (Adams, 1992), waardoor zij wellicht minder gemotiveerd zijn om aan hun toekomst te werken. Daarnaast zijn psychopathische persoonskenmerken een voorspeller van ongepast gedrag binnen de instelling (Das, 2008). Dit kan de therapeutische

relatie bemoeilijken waardoor jongeren minder mogelijkheden ervaren om te leren en hun tijd in de JJI zinvol in te vullen.

Voor het onderhavige onderzoek zijn enkele sterke punten en beperkingen te noemen. Een eerste beperking is dat het aantal jongens niet altijd evenredig over de verschillende subgroepen verdeeld waren, waardoor de gevonden resultaten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden. Het al dan niet vinden van een significant resultaat kan het gevolg zijn van de ongelijke verdeling. Een beperking die invloed kan hebben op de generaliseerbaarheid van dit onderzoek, is dat gebruik gemaakt is van een selecte steekproef. De jongeren zijn dus niet op basis van toeval in de steekproef terecht gekomen, maar zijn gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. De mogelijkheid bestaat dat de jongeren die hebben deelgenomen andere eigenschappen bezitten dan de jongeren die niet wilden participeren. Daarnaast hebben uitsluitend jongens meegedaan van JJI De Hunnerberg, waardoor geen uitspraken kunnen worden gedaan voor alle jongens in een JJI.

Een sterk punt van dit onderzoek is dat de gebruikte constructen uit de leefklimaatvragenlijst een goede betrouwbaarheid hebben. Daarnaast zijn de data met betrekking tot de aanwezigheid van individuele risicofactoren en psychopathische persoonskenmerken betrouwbaar te noemen, daar zij op een consequente wijze zijn verzameld en niet zijn beïnvloed door de interpretatie van de onderzoeker. Daarentegen zijn er ook beperkingen die invloed kunnen hebben op de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Ten eerste zijn de vragenlijsten aan de jongeren uitgedeeld die zij in eigen tijd hebben ingevuld. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat zij door anderen of door bepaalde situaties zijn beïnvloed. Tevens is het mogelijk dat er sociaal wenselijke antwoorden gegeven zijn.

Ten slotte kunnen er enkele aanbevelingen worden gedaan voor toekomstig onderzoek. Om de bevindingen van het huidige onderzoek te kunnen generaliseren zouden meer instellingen bij het onderzoek moeten worden betrokken. De mogelijkheid bestaat dat de

groepssamenstelling binnen De Hunnerberg afwijkt ten aanzien van andere JJI's, daarnaast zouden ook meiden in een JJI aan het onderzoek kunnen deelnemen.

Een tweede aanbeveling is dat de persoonskenmerken nader geoperationaliseerd en onderzocht moeten worden. Deze studie geeft enkel aanwijzingen voor mogelijke verbanden. Een vervolgonderzoek moet er op gericht zijn de invloeden van persoonskenmerken aan te tonen. Verdere verdieping in de persoonskenmerken is nodig om de invloeden van deze variabelen beter te begrijpen.

Ondanks de beperkingen van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat verbanden bestaan tussen persoonskenmerken en de leefklimaatbeleving binnen een JJI. "One size fits all" is niet van toepassing op deze doelgroep en daarom zouden de verschillen in de individuele beleving van jongeren meer onder de aandacht moeten worden gebracht. Ten aanzien van het leefklimaat moet dus ook rekening gehouden worden met de persoonskenmerken van de jongeren. De richtlijnen voor het creëren van een open leefklimaat kunnen duidelijk worden beschreven, maar het leefklimaat kan door elke jongere anders worden ervaren als gevolg van bepaalde persoonskenmerken. Naast het volgen van de standaard richtlijnen zouden hulpverleners zich bij elke jongere moeten afvragen waarom zij het leefklimaat open of gesloten ervaren. Daarnaast moet vervolgonderzoek specifieke informatie opleveren over de invloed van persoonskenmerken. Wellicht kan de leefklimaatbeleving in JJI's door deze inzichten verbeterd worden, waardoor de interventies meer resultaten boeken en de recidive vermindert.

Referenties

- Adams, K. (1992). Adjusting to prison life. *Crime & Justice*, 16, 275-360. Retrieved from <https://www.ncjrs.gov/App/publications/abstract.aspx?ID=140398>
- Ashkar, P. J., & Kenny, D. T. (2008). Views from the inside: Young offenders' subjective experiences of incarceration. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 52, 584-597. doi:10.1177/0306624X08314181
- Cesaroni, C., & Peterson-Badali, M. (2010). Understanding the adjustment of incarcerated young offenders: A Canadian example. *Youth Justice*, 10, 107-125. doi:10.1177/1473225410369290
- Clear, T. R., Stout, B. D., Dammer, H. R., Kelly, L., Hardyman, P. L., & Shapiro, C. (1992). Does involvement in religion help prisoners adjust to prison? *National Council on Crime and Delinquency*, 1-7. Retrieved from nccdglobal.org
- Cleckley, H. (1976). *The mask of sanity* (5^e ed.). St.Louis: Mosby
- Cornell, D. G., Peterson, C. S., & Richards, H. (1999). Anger as a predictor of aggression among incarcerated adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(1), 108-115. doi: 10.1037/0022-006X.67.1.108
- Das, J. (2008). *Psychopathy traits in Dutch adolescent offender and community samples: Relationships with gender, age, institutional misbehavior, substance use and interpersonal style*. Retrieved from <http://www.maastrichtuniversity.nl/>
- DeLisi, M., Beaver, K. M., Vaughn, M. G., Trulson, C. H., Kosloski, A. E., Drury, A. J., & Wright, J. P. (2010). Personality, gender, and self-control theory revisited: Results from a sample of institutionalized juvenile delinquents. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 6(1), 31-46. Retrieved from <http://www.apcj.org/journal/?mode=view&item=57>

- Dienst Justitiële Jeugdinrichtingen. (2013). *Jongeren in justitiële jeugdinrichting, strafrechtelijke titel (12 tot 18 jaar)*. Retrieved from [http://jeugdmonitor.cbs.nl/nl-nl/indicatoren/veiligheid-en-justitie/in-justiti%C3%ABle-jeugdinrichting,-strafrechtelijke-titel-\(12-tot-18-jaar\)/](http://jeugdmonitor.cbs.nl/nl-nl/indicatoren/veiligheid-en-justitie/in-justiti%C3%ABle-jeugdinrichting,-strafrechtelijke-titel-(12-tot-18-jaar)/)
- Eichelsheim, V. I., & van der Laan, A. M. (2011). *Jongeren en vrijheidsbeneming. Een studie naar de wijze waarop jongeren in Justitiële Jeugdinrichtingen omgaan met vrijheidsbeneming*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC).
- Ferrer, M., Carbonell, X., Sarrado, J. J., Cebrià, J., Virgili, C., & Castellana, M. (2010). Distinguishing male juvenile offenders through personality traits, coping strategies, feelings of guilt and level of anger. *The Spanish Journal of Psychology*, *13*, 751-764.
- Gover, A. R., Mackenzie, D. L., & Armstrong, G. S. (2000). Importation and deprivation explanations of juveniles' adjustment to correctional facilities. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *44*, 450-467. doi:10.1177/0306624X00444004
- Griffin, M. L., & Hepburn, J. R. (2006) The effect of gang affiliation on violent misconduct among inmates during the early years of confinement. *Criminal Justice and Behavior*, *33*, 419-448. doi:10.1177/0093854806288038
- Hasking, P. A. (2007). Reinforcement sensitivity, coping, and delinquent behaviour in adolescents. *Journal of Adolescence*, *30*, 739-749. doi:10.1016/j.adolescence.2006.11.006
- Ireland, J. L., Boustead, R., & Ireland, C. A. (2005). Coping style and psychological health among adolescent prisoners: A study of young and juvenile offenders. *Journal of Adolescence*, *28*, 411-423. doi:10.1016/j.adolescence.2004.11.002

- Ireland, J. L., Brown, S. L., & Ballarini, S. (2006). Maladaptive personality traits, coping styles and psychological distress: A study of adult male prisoners. *Personality and Individual Differences, 41*, 561-573. doi:10.1016/j.paid.2006.03.002
- Irwin, J., & Cressey, D. R. (1962). Thieves, convicts and the inmate culture. *Social Problems, 10*(2), 142-155. Retrieved from <http://jthomasniu.org/class/Temp/prisirwin1.pdf>
- Johnson, B. R., Larson, D. B., & Pitts, T. C. (2006). Religious programs, institutional adjustment, and recidivism among former inmates in prison fellowship programs. *Justice Quarterly, 14*(1), 145-166. doi:10.1080/07418829700093251
- Kepper, A., Veen, V., Monshouwer, K., Stevens, G., Drost, W., de Vroome, T., & Vollebergh, W. (2009). *Middelengebruik bij jongens in een Justitiële Jeugdinstellingen*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC).
- Mohino, S., Kirchner, T., & Forns, M. (2004). Coping strategies in young male prisoners. *Journal of youth and Adolescence, 33*(1), 41-49. doi:10.1023/A:1027382229951
- Nagtegaal, J., van der Helm, G. H. P., & Stams, G. J. J. M. (2014). *Living group climate in secure and correctional juvenile treatment: A multilevel-analysis*. Unpublished manuscript.
- Nederlands Jeugdinstuut. (2006). *Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY)*. Retrieved from [http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Structured-Assessment-of-Violence-Risk-in-Youth-\(SAVRY\)](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Structured-Assessment-of-Violence-Risk-in-Youth-(SAVRY))
- Neumann, C. S., Kosson, D. S., Forth, A. E., & Hare, R. D. (2006). Factor structure of the Hare Psychopathy Checklist: Youth Version in incarcerated adolescents. *Psychological Assessment, 18*(2), 142-154. doi:10.1037/1040-3590.18.2.142

- Parhar, K. K., Wormith, J. S., Derkzen, D. M., & Beauregard, A. M. (2008). Offender coercion in treatment: A meta-analysis of effectiveness. *Criminal Justice and Behavior, 35*(9), 1109-1135. doi:10.1177/0093854808320169
- Souverein, F. A., van der Helm, G. H. P., & Stams, G. J. J. M. (2013). 'Nothing works' in secure residential youth care? *Children and Youth Services Review, 35*, 1941-1945. doi:10.1016/j.childyouth.2013.09.010
- Stams, G. J. J. M., Brugman, D., Dekovic, M., van Rosmalen, L., van der Laan, P. H., & Gibbs, J. C. (2006). The moral judgement of juvenile delinquents: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology, 34*(5), 692-708. doi:10.1007/s10802-006-9056-5
- Taylor, J., Kemper, T. S., Loney, B. R., & Kistner, J. A. (2006). Classification of severe male juvenile offenders using the MACI clinical and personality scales. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 35*(1), 90-102. doi:10.1207/s15374424jccp3501_8
- Tewksbury, R., Connor, D. P., & Denney, A. S. (2014). Disciplinary infractions behind bars: An exploration of importation and deprivation theories. *Criminal Justice Review, 39*(2), 201-218. doi:10.1177/0734016814529965
- Van der Helm, G. H. P., Beunk, L., Stam, G. J. J. M., & van der Laan, P. H. (2014). The relationship between detention length, living group climate, coping, and treatment motivation among juvenile delinquents in a youth correctional facility. *The Prison Journal, 94*(1), 1-16. doi:10.1177/0032885514524884
- Van der Helm, G. H. P., & Hanrath, J. (2012). *Wat werkt in de gesloten jeugdzorg*. Amsterdam: SWP Publishers.
- Van der Helm, G. H. P., Klapwijk, M., Stams, G. J. J. M., & van der Laan, P. H. (2009). 'What works' for juvenile prisoners: The role of group climate in a youth prison. *Journal of Children's Services, 4*(2), 36-48. doi:10.1108/17466660200900011

- Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., & van der Laan, P. H. (2011). Measuring group climate in prison. *The Prison Journal, 91*, 158-176. doi:10.1177/0032885511403595
- Van der Laan, A. M., & Eichelsheim, V. (2013). Juvenile adaptation to imprisonment: Feelings of safety, autonomy and well-being, and behaviour in prison. *European Journal of Criminology, 10*(4), 424-443. doi:10.1177/1477370812473530
- Van Vugt, E., Gibbs, J. C., Stams, G. J. J. M., Bijleveld, C., Hendriks, J., & van der Laan, P. H. (2011). Moral development and recidivism: A meta-analysis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 55*, 1234-1250. doi:10.1177/0306624X11396441
- Wartna, B. S. J., Tollenaar, N., Blom, S. M., Bregman, I. M., Essers, A. A. M., & van Straalen, E. K. (2011). *Recidivism report 2002-2008*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC).
- White, H. R., Shi, J., Hirschfield, P., Mun E. Y., & Loeber, R. (2010). Effects of institutional confinement for delinquency on levels of depression and anxiety among male adolescents. *Youth Violence and Juvenile Justice, 8*(4), 295-313. doi:10.1177/1541204009358657

Tabel 1

Descriptieve Statistiek Leefklimaatscores

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>MIN</i>	<i>MAX</i>
Steun	91	3.18	0.94	1.00	4.92
Groei	91	2.99	1.14	1.00	5.00
Sfeer	91	3.19	0.81	1.14	4.86
Open leefklimaat	91	3.12	0.85	1.26	4.83
Repressie	91	3.30	0.75	1.22	4.78

Tabel 2

Samenvatting Resultaten t-test voor Variabele Etniciteit met Categorieën Autochtoon (AUT) en Allochtoon (ALL)

	<i>AUT</i>		<i>ALL</i>		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Steun	3.36	1.02	3.01	0.82	1.80	89	.076
Groei	3.09	0.97	2.89	1.28	0.83	89	.411
Sfeer	3.29	0.76	3.10	0.86	1.11	89	.269
Open Leefklimaat	3.25	0.70	3.00	0.95	1.39	89	.168
Repressie	3.25	0.65	3.35	0.83	-0.67	89	.505

Tabel 3

Samenvatting van de Resultaten ANOVA voor de Variabele Religie

	Geen		Islam		Christen		<i>F</i>	<i>p</i>	η^2
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Steun	3.55	0.70	2.96	1.07	2.96	0.87	2.60	.082	.07
Groei	3.53 ^a	0.81	2.73 ^b	1.25	2.68 ^{a,b}	1.18	3.42*	.039	.09
Sfeer	3.24	0.79	3.09	0.88	3.11	0.91	0.19	.830	.01
OpenLFK	3.44	0.66	2.93	0.96	2.92	0.82	2.37	.101	.07
Repressie	3.22	0.59	3.44	0.80	3.44	0.89	0.52	.596	.02

Note. *= $p \leq .05$. Waarden binnen een rij met een verschillende subscriptie verschillen significant van elkaar ($p \leq .05$) op basis van een post hoc analyses met Turkey;s HSD.

Tabel 4

Samenvatting Resultaten t-test voor de Variabele Psychopathische Persoonskenmerken

	Afwezig		Aanwezig		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>				
Steun	3.39	0.94	3.03	0.94	1.71	81	.091	.47
Groei	3.30	1.06	2.77	1.16	2.04*	81	.044	.42
Sfeer	3.21	0.85	3.11	0.79	0.54	81	.591	.41
OpenLFK	3.30	0.78	2.97	0.87	1.73	81	.087	.51
Repressie	3.25	0.66	3.36	0.81	-0.62	81	.535	.19

Note. *= $p \leq .05$.